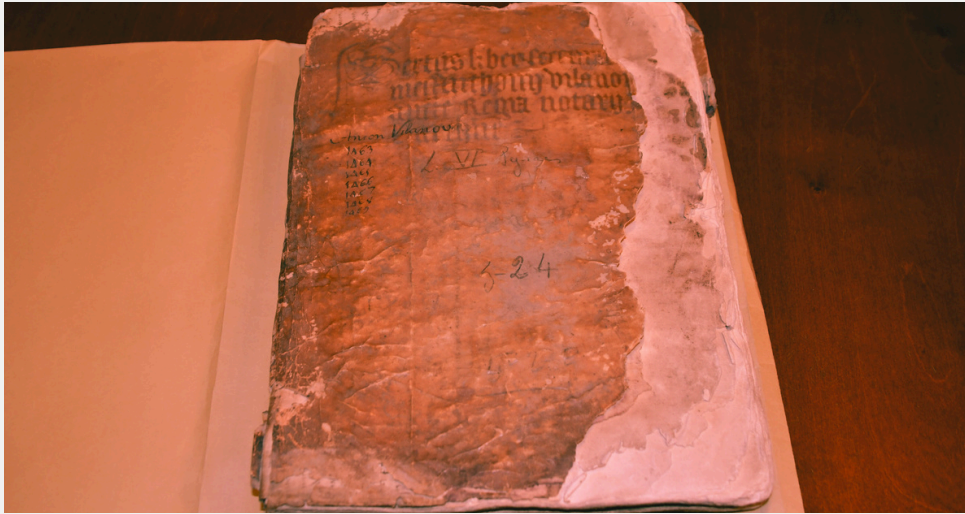

CONTRACTE D'ASSEGURANÇA PEL PERILL DE MORT EN EL MOMENT DEL PART D'UNA ESCLAVA

Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, Antoni Vilanova, Sextus liber seguritatum, 1463, juny, 30 - 1469, novembre, 27; f. 39v (AHPB, 165/95).

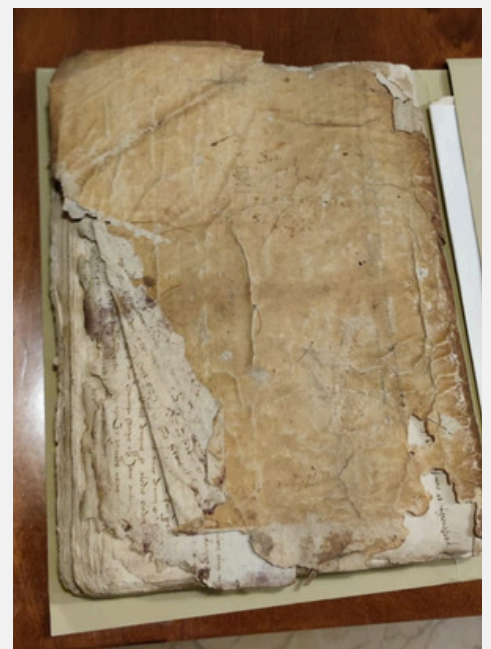
EL DOCUMENT (1)

El Document del Mes que presentem és un instrument d'assegurança autoritzat el 7 de març de 1467 pel notari de Barcelona Antoni Vilanova. Amb aquest, el ciutadà de Barcelona Bernat Desllor, metge de professió, va assegurar la seva esclava Maria, de 35 anys edat, de nació de xarquesos —denominació (procedent del turc) amb què es coneixen també els adiguesos, coneguts, alhora, amb el nom de circassians—.

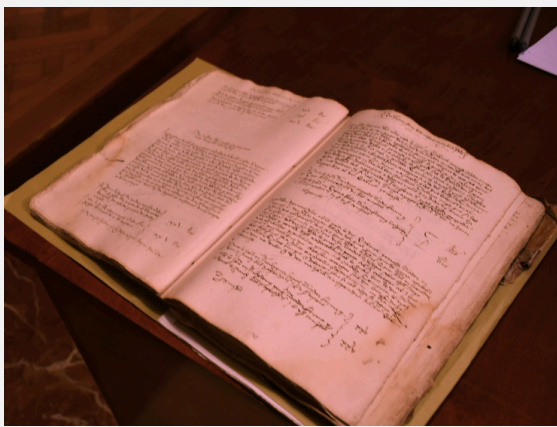
La Maria estava embarassada de 4 o 5 mesos, i tot i que el document explicita que «per la gràcia de Déu vuy és bé sana», el seu propietari la va assegurar pel preu de compra d'ella: 50 lliures de moneda de Barcelona. Els asseguradors, els mercaders Andreu Creixells i Antoni Marull, van assumir l'assegurança a parts iguals, 25 lliures per cap. La prima que va pagar l'assegurat, Bernat Desllor, als dos asseguradors va ser de 4 lliures, 2 lliures per cadascun, corresponent a un 8% del total de l'assegurança.

Les clàusules de l'assegurança establien que aquesta seria vigent «del dia present fins passats vuyt jorns» del part. Per altra banda, els asseguradors es comprometien a pagar la quantitat assegurada en cas de defunció de la Maria, «dins tres mesos après la mort de la dita sclava». Per últim, es va establir que els asseguradors «no son tenguts a negunes messions ne avaries qui's haguessen a fer en pensar ne construir la dita sclava» si Bernat Desllor, l'assegurat i propietari de la Maria, «segons és acostumat, donar recapte a dones prenys», per tant, no es feien càrrec de despeses de qüestions pròpies de l'embaràs i el part.

El document és un instrument d'assegurança en el que el ciutadà de Barcelona Bernat Desllor, metge de professió, va assegurar la seva esclava Maria, de 35 anys edat.

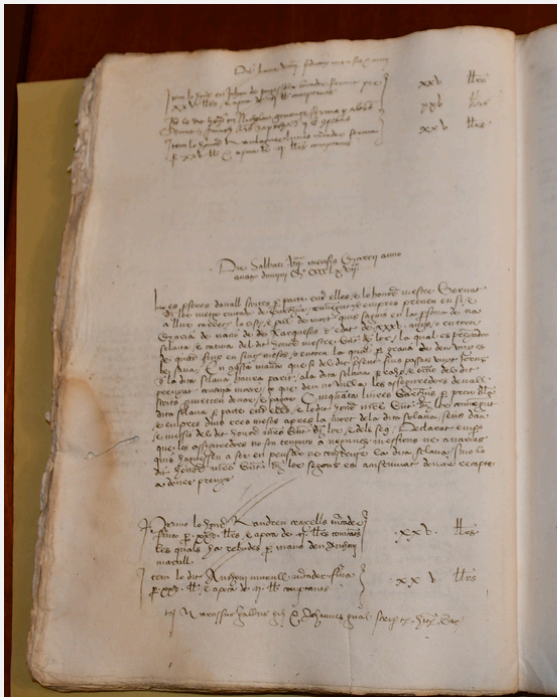

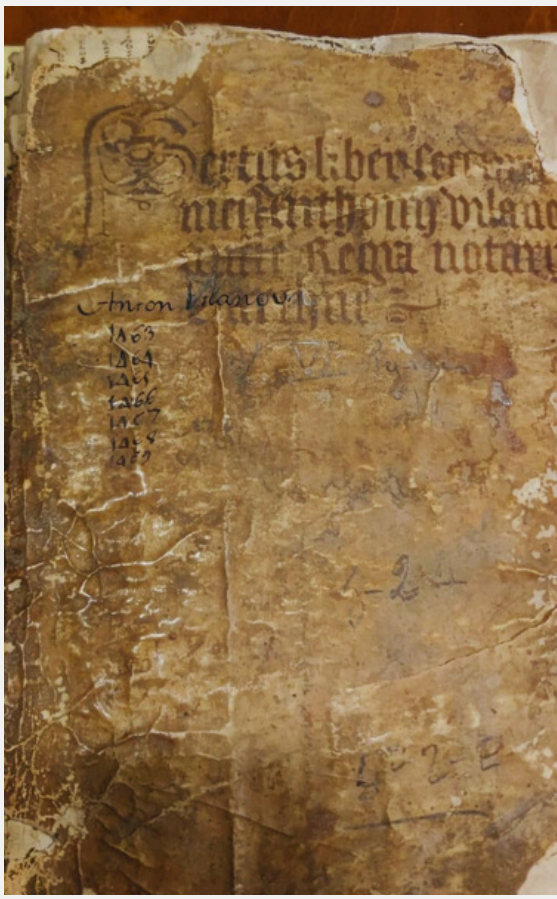

EL DOCUMENT (2)

Seguidament, es troben les èpoques corresponents als dos asseguradors, on aquests donen fe que han rebut les 2 lliures de prima cadascun. En el cas d'Andreu Creixells, va fermar per 25 lliures, i va fer època de 2 lliures comptadores, rebudes de mà d'Antoni Marull. Aquest igualment va fermar per les restants 25 lliures i va fer època de les 2 lliures de prima que li pertocaven.

La comparació amb altres assegurances d'esclaves embarassades ens detalla encara més el cas de l'esclava Maria. Una prima d'aquesta quantia ens indica que el risc en el cas que presentem devia ser relativament baix. De fet, de les assegurances documentades fins al moment el ventall de les primes va dels 40 sous a les 30 lliures de moneda de Barcelona. El percentatge aplicat és dels més alts dels documentats, anant la forquilla des del 8% del nostre document al 4,14%. Igualment, pel que fa als dies de cobertura de l'assegurança després del part, en el nostre cas se situa en la franja alta de la forquilla que va dels 3 als 8 dies, com és el cas del nostre exemple per aquest darrer valor. Però, el període de pagament que va ser establert en cas de mort de la Maria se situa en la franja mitjana, 3 mesos, tenint documentats des de 10 dies a 4 mesos.

El fet que l'assegurat fos el propietari de la Maria indica que el pare de la criatura que estava gestant era el mateix Bernat o algú del seu àmbit familiar directe, perquè si fos aliè al nucli familiar de Bernat seria aquell individu qui hauria de contractar l'assegurança en concepte de posar en potencial perill un bé aliè.

L'ESCLAVITUT A LA BARCELONA BAIXMEDIEVAL (1)

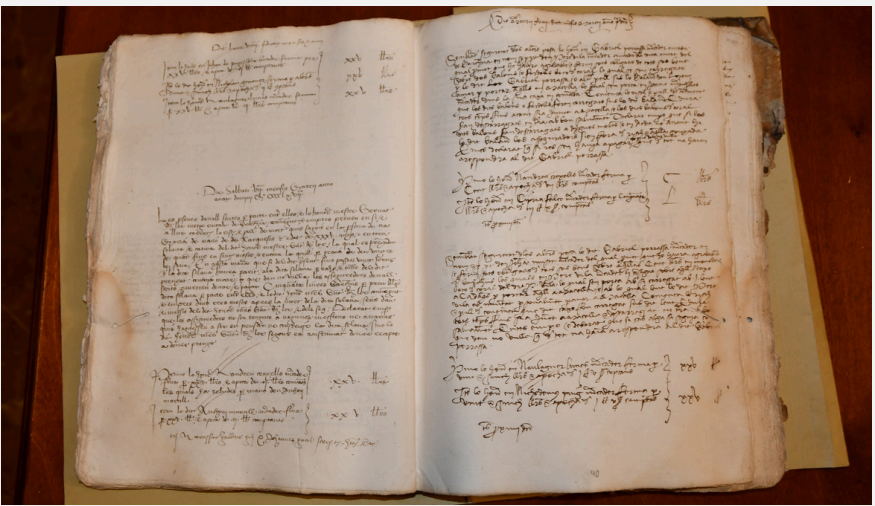
El fenomen de l'esclavitud a Barcelona molt probablement va tenir una continuïtat ininterrompuda des de l'època romana fins a l'època moderna.

Es poden establir tres grans cicles que vehiculen l'evolució de l'esclavitud durant la plena i la baixa edat mitjana a la riba cristiana del Mediterrani. En primer lloc, l'expansió territorial dels regnes cristians sobre els estats musulmans a la Península Ibèrica; en segon lloc, l'expansió comercial italiana per la Mediterrània oriental; i, en darrer terme, les expedicions portugueses al llarg de les costes africanes. Aquests tres processos històrics impactaren de ple en el mercat d'esclaus i els dos primers d'una manera especial en el barceloní.

L'ESCLAVITUD A LA BARCELONA BAIXMEDIEVAL (2)

La mortalitat provocada per la Pesta Negra de 1348 va suposar canvis profunds en la institució de l'esclavitud a Occident. Les grans mortaldats van comportar la reducció de la mà d'obra i, en conseqüència, la població lliure supervivent va reclamar que els salaris augmentessin. La resposta de les societats d'aquell moment, familiaritzada amb la presència esclava en el seu si, va ser incrementar la mà d'obra esclava en l'àmbit laboral, per desactivar aquesta reclamació d'augment de salaris, la qual cosa va produir una major demanda d'esclaus. Des de mitjan segle XIV i, especialment, durant les tres darreres dècades de la centúria, el volum d'esclaus orientals i balcànics a ciutats cristianes del Mediterrani occidental no va deixar de créixer. El mateix va succeir amb els esclaus sarraïns en aquelles àrees on l'esclavitud islàmica havia tingut un paper destacat els darrers segles, com per exemple la Península Ibèrica.

L'esclavitud d'època medieval va ser un fenomen específicament mediterrani, tant en territoris cristians com musulmans, i no es va estendre terres endins d'Europa. La propietat estava estesa a tots els sectors de la societat, però, a excepció de Mallorca i Sicília, els propietaris posseïren grups reduïts d'esclaus. La població esclava va estar present per tot el territori català, bàsicament en els nuclis urbans. En el cas de Barcelona, els esclaus van tenir, per norma general, una alta mobilitat entre propietaris, situació que alhora comportava que fos minoritària la seva especialització laboral, malgrat les excepcions que es troben en la documentació. Pel que fa a la distribució d'aquesta població segons el gènere, es trobava entorn del 50% entre esclaus i esclaves, sent majoritaris entre els esclaus homes els de procedència de territoris musulmans. En canvi, les dones esclaves eren les russes i balcàniques.

PER CONÈIXER MÉS...

ALBACETE GASCÓN, Antoni
Esclavitud i llibertat a la Mediterrània occidental. El mercat d'esclaus de la Barcelona baix medieval (1380-1462)
Barcelona: Fundació Noguera (en premsa).

ARMENTEROS MARTÍNEZ, Ivan,
L'esclavitud a la Barcelona del renaixement (1479-1516). Un port mediterrani sota la influència del primer tràfic negrer
Barcelona: Fundació Noguera, 2015

CASES I LOSCOS, Lluïsa,
Inventari de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. I. Segles XIII - XV
Barcelona: Fundació Noguera, 2001

FERRER I MALLOL, Maria Teresa; MUTGÉ I VIVES, Josefina (eds.),
De l'esclavitud a la llibertat. Esclaus i lliberts a l'Edat Mitjana. Actes del Col·loqui Internacional celebrat a Barcelona del 27 al 29 de maig de 1999.
Barcelona: CSIC-IMF, 2000.

GUAL CAMARENA, Miguel,
«Un seguro contra crímenes de esclavos en el siglo XV»
Anuario de Historia del Derecho Español (Madrid), 23 (1953), p. 247-258.

HERNANDO DELGADO, Josep,
Els esclaus islàmics a Barcelona: blancs, negres, llors i turcs. De l'esclavitud a la llibertat (s. XIV)
Barcelona: CSIC-IMF, 2003.

MADURELL I MARIMON, Josep Ma,
«Los seguros de vida de esclavos en Barcelona (1453-1523). Documentos para su estudio», Anuario de Historia del Derecho Español (Madrid), 25 (1955), p. 123-188.

SALICRÚ I LLUCH, Roser,
Esclaus i propietaris d'esclaus a la Catalunya del segle XV. L'assegurança contra fugues,
Barcelona: CSIC-IMF, 1998